

KVALITETSDEKLARATION

Försäljning av mineralgödsel för jord- och trädgårdsbruk

Ämnesområde
Miljö

Statistikområde
Gödselmedel och kalk

Produktkod
MI1002

Referenstid
Från den 1 juli 2017 till den 30 juni 2018 (Gödselår).

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	3
1.2.1 Objekt och population	4
1.2.2 Variabler	4
1.2.3 Statistiska mått	4
1.2.4 Redovisningsgrupper	4
1.2.5 Referenstider	4
2 Tillförlitlighet	4
2.1 Tillförlitlighet totalt	4
2.2 Osäkerhetskällor	5
2.2.1 Urval	5
2.2.2 Ramtäckning	5
2.2.3 Mätning	5
2.2.4 Bortfall	6
2.2.5 Bearbetning	6
2.2.6 Modellantaganden	7
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	7
3 Aktualitet och punktlighet	7
3.1 Framställningstid	7
3.2 Frekvens	7
3.3 Punktlighet	7
4 Tillgänglighet och tydlighet	7
4.1 Tillgång till statistiken	7
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	7
4.3 Presentation	7
4.4 Dokumentation	8
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	8
5.1 Jämförbarhet över tid	8
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	8
5.3 Sam användbarhet i övrigt	8
5.4 Numerisk överensstämmelse	8
Allmänna uppgifter	8
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	8
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	9
C Bevarande och gallring	9
D Uppgiftsskyldighet	9
E EU-reglering och internationell rapportering	9
F Historik	9
G Kontaktuppgifter	10

Statistikens kvalitet

1 Relevans

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Syftet med statistiken är främst att redovisa total och regional försäljning av mineralgödsel liksom förändringar över tiden. Sådan kunskap behövs bland annat för uppföljning av uppsatta miljömål. Från miljösynpunkt är förlusterna av kväve och fosfor från jordbruksmark av stort intresse, varför uppgifter om försålda mängder är viktiga. Även uppgift om tillförd mängd kadmium till åkermark är av intresse från miljösynpunkt.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Statistikens huvudanvändare och exempel på deras informationsbehov:

- Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten för att följa den regionala utvecklingen av mineralgödselanvändningen i stort, bland annat som underlag för miljömålsuppföljning.
- Jordbruksverket, som underlag vid arbete med EAA (Economic Accounts for Agriculture) - en ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn. Uppgifterna går in som en del i rapportering till EU (med avseende på NUTS 2-områden) och vid rapportering till Nationalräkenskaperna (med avseende på län).
- Kemikalieinspektionen för miljömålsuppföljning avseende kadmium.
- Sveriges lantbruksuniversitet, lantbruksskolor och annan utbildningsverksamhet inom jordbruk och miljö för undervisning och forskning.
- Länsstyrelser och andra regionala organ för uppföljning och rådgivning.
- Statistiken ingår i underlaget för Sveriges klimatrapporering vid beräkning av utsläpp av växthusgaser, se förordning om klimatrapporering (SFS 2014:1434).
- Övrig användning: Uppgifterna ingår som en del i den allmänna information som den officiella statistiken täcker in. Användare här är bland annat massmedia, allmänhet, miljöorganisationer och jordbrukets egna organisationer.

1.2 Statistikens innehåll

De statistiska målstorheter som statistiken avser att belysa är:

- försålda kvantiteter näringsämne i ton för kväve, fosfor, kalium och svavel
- försålda kvantiteter näringsämne per hektar (ha) utnyttjad åkermark för kväve, fosfor, kalium och svavel
- mängden kadmium i kilogram (kg) för de försålda partierna av fosforgödsel
- försålda kvantiteter näringsämne i ton för kväve, fosfor, kalium och svavel i form av produkter tillåtna vid ekologisk odling.

Den verkliga förbrukningen inom jord- och trädgårdsbruket under ett visst år bestäms både av inköpen och av eventuella lagerförändringar på enskilda

gårdar och i olika handelsled. De uppgifter som publiceras i detta SM måste därför ses som en approximation av *användningen* under gödselåret.

1.2.1 Objekt och population

Målpopulationen består av alla producenter (tillverkare), importörer (utom lantbruks- och trädgårdsföretag) och försäljare av mineralgödselmedel. Ungefär 30 företag ingår i målpopulationen. Ett fåtal större företag svarar dock för huvuddelen av försäljningen till jordbruk och yrkesmässigt trädgårdsbruk.

I intressepopulationen ingår utöver de företag som ingår i målpopulationen även enskilda lantbruks- eller trädgårdsföretag som importerat mineralgödsel. Skillnaden bedöms ha marginell påverkan på innehållet i statistiken.

Intresse-, mål- och observationsobjekt samt uppgiftslämnare är företag av typen producenter (tillverkare), importörer och/eller försäljare av mineralgödselmedel.

1.2.2 Variabler

Intressevariabler i undersökningen är sålda kvantiteter av växtnäring (näringsämne) som *används* inom jordbruk eller yrkesmässigt trädgårdsbruk samt kadmiuminnehåll. *Målvariabler* i undersökningen är sålda kvantiteter av växtnäring *avsedda* för jordbruk eller yrkesmässigt trädgårdsbruk samt kadmiuminnehåll. Försäljning av gödselprodukter för annan användning än inom jordbruk eller yrkesmässigt trädgårdsbruk kan förekomma. *Observationsvariabler* i undersökningen är dels sålda kvantiteter av olika gödselprodukter avsedda för jordbruk eller yrkesmässigt trädgårdsbruk, dels gödselprodukternas näringsinnehåll (kväve, fosfor, kalium och svavel samt kadmium). Målvariablerna härleds genom en kombination (multiplikation) av de två typerna av observationsvariabler.

1.2.3 Statistiska mått

Statistiken utgörs av totaler/summor (ton näringsämne och kg kadmium) och kvoter (kg/ha utnyttjad åkermark).

1.2.4 Redovisningsgrupper

Statistiken över försålda kvantiteter redovisas efter region, det vill säga med fördelning på län, länsgrupper och riket.

1.2.5 Referenstider

Referenstiden för målpopulationen och variablerna är gödselår, från den 1 juli 2017 till den 30 juni 2018.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistikvärden från denna totalundersökning skattas genom enkel aggregering av inkomna och därefter granskade uppgifter, utan justering för bortfall. Tillförlitligheten i skattningarna bedöms vara hög. Undersökningen har genomförts under en lång följd av år och avstämning med annan statistik

inom området görs, se avsnitt 5.3 för ett resonemang om osäkerheten baserat på denna avstämning.

2.2 Osäkerhetskällor

Undersökningen är en totalundersökning och inga osäkerhetsmått redovisas. I denna statistik förekommer osäkerhet från eventuella dubbelräkningar, övriga mätfel, bearbetningsfel och bortfallsfel som kan påverka resultatets kvalitet. Störst inverkan på resultatet bedöms uppstå från osäkerhet vid uppdelningen av försålda kvantiteter per län, vilket gör att den regionala redovisningen är osäker.

2.2.1 Urval

Totalundersökning.

2.2.2 Ramtäckning

Producenter, importörer och/eller försäljare av mineralgödselmedel var till och med december 2009 skyldiga att betala särskilda miljöavgifter med hänsyn till gödselmedlens kväve- och kadmiuminnehåll. SCB/Jordbruksverket erhöll då årligen en förteckning från Skatteverket över företag som betalt sådana miljöavgifter. Beskattningen av gödselmedel slopades 1 januari 2010. En aktuell *ram* för populationen skapas numera genom att komplettera uppgiftslämnande företag i ramen från 2009 med nytillkomna företag på marknaden. Företag som upphört med försäljning av mineralgödsel tas bort från ramen. Undersökningens *rampopulation* består av det 30-tal företag som ramen leder fram till.

Täckningsbrister kan bero på *undertäckning*, som uppstår när producenter/importörer/försäljare som ingår i målpopulationen saknas i rampopulationen. Ingen uppräknings görs till exempel för eventuell "okänd import", utan statistiken baseras på de uppgifter som insamlats, varför någon liten underskattning kan uppstå på grund av undertäckning. Täckningsbrister kan också bero på *övertäckning* som uppstår när företag i ramen inte längre har någon försäljning. Övertäckningen hanteras genom att företagens värden inte räknas med i statistiken. Sammantaget torde eventuella brister i ramen över producenter, importörer eller försäljare endast marginellt påverka statistikens kvalitet.

2.2.3 Mätning

Uppgifterna insamlades via ett elektroniskt frågeformulär som sändes ut via e-post i slutet av 2018. Frågeformuläret omfattar uppgifter om namn på gödselmedlet, medlets näringsinnehåll med avseende på kväve (N), fosfor (P), kalium (K) och svavel (S) samt genomsnittlig halt av kadmium (Cd) i fosforgödselmedlen. De försålda kvantiteterna, uttryckta i ton, av olika medel ska redovisas per län. I dokumentationen Statistikens framställning (tidigare SCBDOK) finns frågeformulär och missiv (följebrev) introduktionsbrev återgivna som bilaga.

Uppdelningen av försålda kvantiteter på län förorsakar problem för några uppgiftslämnare. Mineralgödsel försäljningen sker ibland i flera led varför importören/producenten inte alltid vet var de olika partierna slutligen förbrukas. De mätfel som uppstår av detta skäl bedöms främst vara av

slumpmässig karaktär. Försäljningsresultaten för de redovisade länsgrupperna är därför säkrare än de enskilda länsuppgifterna. När en vara säljs i flera led finns risk för att kvantiteter redovisas dubbelt. Olika kontroller görs för att undvika att leveranser redovisas dubbelt.

Via ordinarie handelskanaler för mineralgödsel förekommer även försäljning av gödselmedel tillåtna i ekologisk odling. Dessa är till största delen organiska gödselmedel. Hur stor del försäljningen från dessa företag motsvarar av den totala försäljningen av gödselmedel tillåtna i ekologisk odling är oklart. De företag som endast har försäljning av organiska gödselmedel, till exempel fruktsaft och rötrest, lämnar inte uppgifter i denna undersökning. Gödselmedel tillåtna i ekologisk odling kan även säljas för användning i konventionell odling, och för vissa gödselmedel, t.ex. kalimagnesia, kan detta vara vanligt.

2.2.4 Bortfall

Ett fåtal aktörer på marknaden svarar för över 95 procent av all försäljning. För 2017/18 saknades uppgifter från en av de större aktörerna och två av de mindre aktörerna på marknaden.

Försäljningen från det större företaget har modellskattats.

Ingen korrigerings har gjorts för bortfallet av de mindre aktörerna. Detta ger en mindre underskattning av den totala försålda mängden näringsämne, men bedöms sammantaget ha liten påverkan på statistikens tillförlitlighet.

2.2.5 Bearbetning

Lämnade kvantitetsuppgifter har kompletterats med uppgifter från publicerade innehållsdeklarationer för enskilda gödselmedel i de fall uppgift om växtnäringsinnehåll i form av kväve, fosfor, kalium och svavel saknades. För mindre kvantiteter där uppgift om fosforgödselmedlens innehåll av metallen kadmium saknades har värdet 6 gram per ton fosfor använts för fasta NPK-produkter, 2,7 gram per ton för flytande produkter. För fasta produkter med högt fosforinnehåll har 30-75 g per ton fosfor använts. Dessa kompletteringar är nödvändiga för att kunna använda alla inkomna uppgifter och ökar resultatens tillförlitlighet och fullständighet. Uppgifterna om växtnäringsinnehåll får betraktas som relativt säkra.

Kemikalieinspektionen har under 2018 kontrollerat att gränsvärdet för kadmium per ton fosfor i mineralgödsel inte överskrids. Se rapport Kadmium i mineralgödsel. Tillsyn 7/18.

Efter registrering och granskning av insamlade uppgifter omräknas uppgivna kvantiteter handelsvara till rena näringsämnen och summeras till län, länsgrupper och riket.

Några uppgiftslämnare bidrar till statistiken enbart genom att fördela sin försäljningen (i procent) mellan olika län.

Med hjälp av arealuppgifter från Jordbruksverkets statistiska meddelande SM JO 10 SM 1802, korrigerad version 2019-04-15 (Jordbruksmarkens användning 2018 Slutlig statistik) beräknas genomsnittlig gödselgiva av olika näringsämnen per hektar utnyttjad åkermark.

Utnyttjad åkermark har definierats som summa åkermark exklusive träda och ospecificerad åkermark.

2.2.6 Modellantaganden

Inga modellantaganden görs normalt. För 2017/18 saknades uppgifter från en av de större aktörerna och två av de mindre aktörerna på marknaden. Försäljningen från det större företaget har modellskattats på så sätt att de kvantiteter som företaget lämnade för gödselår 2016/17 räknats ned utifrån den minskade försäljning som redovisats av de svarande företagen för gödselåret 2017/18.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Endast slutlig statistik redovisas.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Resultat publiceras nio månader efter att gödselåret avslutats.

3.2 Frekvens

Uppgifter om försäljning av mineralgödsel insamlas årligen avseende perioden från den 1 juli till den 30 juni. Statistiken publiceras påföljande år i april.

3.3 Punktlighet

Publiceringen sker enligt publiceringsplan för Sveriges officiella statistik.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Statistiken publiceras årligen i Statistiska meddelanden (SM-serien MI 30). Uppgifter för 2017/18 finns i rapporten MI 30 SM 1901. Publiceringen sker på SCB:s webbplats www.scb.se under Miljö. Statistiken finns tillgänglig i Statistikdatabasen (åtkomst via www.scb.se). Resultat redovisas också i "Jordbruksstatistisk sammanställning" på Jordbruksverkets och SCB:s webbplatser.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Jordbruksverket publicerar varje år uppgifter om försäljningen av olika mineralgödselmedel på riksnivå (redovisat som ton vara per produkt/produktgrupp) baserat på samma uppgiftsmaterial. Senast publicerade uppgifter avser gödselåret 2016/17 (Jordbruksverkets statistikrapport 2018:04).

Primärdata som inte gallrats finns arkiverade vid Riksarkivet eller för senare år sparade vid SCB i avvaktan på arkivering eller gallring. Specialbearbetningar kan utföras mot betalning enligt självkostnadsprincipen.

4.3 Presentation

Statistiken presenteras i form av tabeller och diagram samt kommenterande text.

4.4 Dokumentation

Dokumentation sker i Statistiska meddelanden, i denna kvalitetsdeklaration (tidigare Beskrivning av statistiken) och i Statistikens framställning (tidigare SCBDOK) samt i Statistikens detaljerade innehåll (åtkomst via scb.se/mi10).

5 Jämförbarhet och sam användbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Undersökningen har genomförts på samma sätt under den period som SCB svarat för statistiken, alltså från och med 1985, med undantag för ändringar i indelningen av gödselår över tiden. Gödselåret 1987/88 omfattade 11 månader medan gödselåret 1993/94 omfattade 13 månader. Detta beroende på att gödselåret för åren 1988/89 t.o.m. 1992/93 avsåg perioden juni-maj. Övriga år avser gödselåret försäljning av gödsel under perioden 1 juli-30 juni.

De länsammanslagningar som skett (Skåne 1997, Västra Götalands län 1998) medför försämrad jämförbarhet mellan år i dessa regioner.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Uppgiftslämnarnas fördelning av sålda kvantiteter på olika regioner kan vara osäker. I vissa fall fraktas mineralgödseln först till en större terminal och vidarebefordras sedan till återförsäljare inom flera län. Resultaten för de i tabellerna angivna länsgrupperna är därför säkrare än resultaten för enskilda län.

5.3 Sam användbarhet i övrigt

SCB insamlar, genom jordbrukarintervjuer, uppgifter om den faktiska användningen av mineralgödselmedel i jordbruket. Senast publicerade uppgifter avser gödselåret 2015/16 (MI 30 SM 1702). Denna undersökning genererar betydligt mer detaljerad statistik än försäljningsstatistiken. De två undersökningarna har gett något skiljaktiga resultat för försäljning respektive användning under de år undersökningarna utförts parallellt. Försäljningen har i regel legat något högre än den uppgivna användningen. I försäljningsstatistiken ingår kvantiteter för produkter avsedda för jordbruk respektive yrkesmässigt trädgårdsbruk. Försäljningen av sådana jordbruksprodukter för annat syfte än jordbruk respektive yrkesmässigt trädgårdsbruk, till exempel för användning på grönytor, bedöms vara en förklaring till varför försäljningsstatistiken har legat på en något högre nivå.

5.4 Numerisk överensstämmelse

I Statistikdatabasen laddas uppgifterna i tabellerna med fast inställning på antal decimalsiffror. I enstaka fall blir då de redovisade uppgifterna inte konsistenta med uppgifterna redovisade i det statistiska meddelandet, på grund av att avrundningar baseras på olika antal decimaler.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

Statistiken om försäljning av mineralgödsel ingår i Sveriges officiella statistik. För statistik som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) gäller särskilda regler

för kvalitet och tillgänglighet, se lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken samt Statistiska centralbyråns föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

För att skydda enskilda personers eller företags sekretessreglerade uppgifter säkerställs att de inte kan röjas direkt eller indirekt i den statistik som offentliggörs. Behandling av personuppgifter förekommer inte.

C Bevarande och gallring

Bevarandebehov är under utredning. Arbete med framtagning av gallringsföreskrifter pågår.

Ett exemplar av samtliga trycksaker och elektroniska publikationer levereras till Kungliga biblioteket i form av pliktexemplar.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte.

E EU-reglering och internationell rapportering

Uppgifter om försålda kvantiteter av mineralgödselmedel efterfrågas av Eurostat, OECD och Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).

Uppgifterna ingår som ett av indataunderlagen för Sveriges klimatrapportering till UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change), enligt Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 525/2013 av den 20 maj 2013 om övervakning och rapportering av utsläpp av växthusgaser.

F Historik

Produkten ingår i den löpande statistiken över jordbrukets gödselmedelsanvändning. Regionala försäljningsuppgifter för mineralgödsel finns sedan 1950-talet. I mitten av 1980-talet övertog SCB statistikansvaret från Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA). Från och med 2006/07 framställs statistiken vid den enhet på SCB som ansvarar för lantbruksstatistik.

Statistiken ska belysa den regionala försäljningen till jord- och trädgårdsbruket av kväve, fosfor och kalium i mineralgödselmedel och kontinuerligt följa utvecklingen. Fr.o.m. gödselåret 1995/96 ingår uppgifter om försäljningen av svavel och om fosforgödselmedlens kadmiuminnehåll. Från och med gödselåret 2002/03 insamlas även uppgifter om försäljning av gödselmedel tillåtna i ekologisk odling till jord- och trädgårdsbruk.

SCB har sammanställt historisk statistik över försäljning av handelsgödsel med start från 1900-talets början. Se Handelsgödsel, stallgödsel och kalk i jordbruket – långa tidsserier (Na 15 SM 8501) respektive Handelsgödsel, stallgödsel och kalk i jordbruket. Kväve, fosfor, kalium och CaO i långa regionala tidsserier (Na 30 SM 9503).

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån
Kontaktinformation	Gunnel Wahlstedt
E-post	gunnel.wahlstedt@scb.se
Telefon	010-479 62 45